

Казьмірчук Н. С., Поліхун Р. О. Трудове навчання у контексті гуманітарно-освітнього процесу // Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми: збірник матеріалів всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. – Вип. 1. – С.18-21.

Н.С. Казьмірчук, Р.О. Поліхун
Н.С. Казьмірчук, Р.О. Поліхун
N. Kazmirchuk, R.Polihun

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ ГУМАНІТАРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

ТРУДОВОЕ ОБУЧЕНИЕ В КОНТЕКСТЕ ГУМАНІТАРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

LABOUR STUDIES ARE IN HUMANITARIAN-EDUCATIONAL USER STRUCTURE

Анотація. У статті розкрито педагогічні умови та основні шляхи реалізації взаємозв'язку естетичного і трудового виховання молодших школярів у системі навчально-виховної роботи початкової школи.

Ключові слова: естетичне виховання, трудове виховання, педагогічні умови, естетика праці.

Аннотация. В статье раскрыты педагогические условия и основные пути реализации взаимосвязи эстетического и трудового воспитания младших школьников в системе учебно-воспитательной работе начальной школы.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, трудовое воспитание, педагогические условия, эстетика труда.

Annotation. In the article pedagogical terms and basic ways of realization of intercommunication of aesthetic and labour education of junior schoolchildren are exposed in the system of educational-educator work of initial school.

Key words: aesthetic education, labour education, pedagogical terms, aesthetics of labour.

Постановка наукової проблеми. Праця – це основа існування і розвитку суспільства, повсякчасна і природна умова людського життя. Лише праця здатна дати людині те, чого не дала їй безпосередньо природа. Жодна інша форма життєдіяльності людини (гра, спілкування і т.п.) не здійснює на неї настільки серйозного, сильного формуючого впливу, як праця.

Праця є засобом виховання і формування особистості людини, якщо вона дає можливість проявитись творчим здібностям і бажанням дітей, дозволяє поєднати культурно-образний розвиток цих сил з їх інтересами, і приводить їх у дію. Вплив праці на формування почуттів емоційної сфери, особливо яскраво проявляється в процесі естетичного розвитку людини, адже праця приносить людині величезну внутрішню духовну силу, радість життя, задоволення ним, підтримує почуття власної гідності. Основний зміст, мета і методи трудового виховання потребують навіть не підкріплення, а злиття з естетичними моментами виховного процесу. Ось це злиття, поєднання, переплетення і є основною проблемою всієї системи виховання на сьогодні.

У наш час, коли катастрофічно знизилася позитивне ставлення до праці, коли панує безробіття, не цінується ні розумова, ні фізична праця, завдання нашої школи полягає в посиленому впровадженні трудового навчання. Такі поняття, як творчість, краса посіли другорядне місце. Тому дане завдання стало гострою і болючою проблемою.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Питання поєднання трудового та естетичного виховання не є новим. Його розглядали у різних аспектах: історико-педагогічний (Г. Сковорода, О. Духнович, О. Федькович, К. Ушинський, Т. Лубенець, І. Франко, Л. Українка, С. Шацький, А. Макаренко, В. Сухомлинський); філософський аспект (Д. Кучерюк, К. Замфір); психологічний аспект (Є. Іванов, О. Верещак, Ю. Гільбух, О. Клітов); соціологічний аспект (Г. Дворецька, В. Мхнариков); педагогічний аспект (П. Мальковський, С. Бурс, Л. Гуляєва, О. Куделін, С. Матушкін, Н. Кушаєва, І. Пашков і т.д.).

Цією проблемою на сучасному етапі займаються відомі методисти (Е. Артамонова, Н. Беляков, В. Горський, О. Деркачов, О. Ільєнко, Н. Конишева, С. Ліпчин, В. Пакулова, Т. Шманаєва, В. Тименко, Л. Тинісов і т.д.) [1, с. 47]. Низка вчителів упроваджують нові методики у практику трудового виховання в початковій школі (А. Католиков, О. Данилова, І. Міщенко, Н. Тіпухова, О. Артамонова, Д. Вормсбехер, О. Дроздова, Г. Ізвекова, Н. Карініна, М. Кікцьо, Л. Куцакова, Н. Лялина, Л. Малашкова, Г. Перевертень,

Л. Уцеховська, Н. Федарчук, Н. Цвіткова і т.д.). Проте процес вивчення зв'язків естетичного та трудового виховання ще не завершений, а навпаки, він став актуальною проблемою, яка потребує ефективних, стрімких і різючих змін.

Мета і завдання статті. Основною метою статті є висвітлення педагогічних умов та

Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми основних шляхів реалізації взаємозв'язку естетичного і трудового виховання молодших школярів у системі навчально-виховної роботи початкової школи.

Виклад основного матеріалу. У змісті праці, крім її головного призначення, бути виробником матеріальних та духовних, життєво важливих цінностей для людини, – є складний, багатогранний в структурному і змістовому відношенні інший шар. Цей шар економічно, соціально, духовно обумовлена естетична функція праці [2, с. 11].

У результаті спеціального дослідження, проведеного у загальноосвітніх школах, ми виділили основні недоліки поєднання трудового та естетичного виховання в сучасній початковій школі зумовлені звуженим розумінням завдань трудового виховання дітей:

- праця і естетика надзвичайно відірвані одна від одної;
- вузька орієнтація трудового навчання дітей на формування конкретних трудових навичок;
- відсутність орієнтирів сучасної шкільної практики на духовне мотивування дитячої праці;
- ігнорування художньо-естетичних компонентів розвитку трудової активності дітей;
- використання в переважній більшості репродуктивних завдань, відсутність вправ пошукового, дослідницького та творчого характеру;
- відсутність системи трудових доручень;
- недосконалою є позакласна робота з трудового та естетичного виховання (одноманітність форм або їх відсутність взагалі);
- бар'єр між школою та батьками у процесі трудового та естетичного виховання учнів.

Щоб подолати ці недоліки, варто дотримуватись основних педагогічних умов реалізації взаємозв'язків трудового та естетичного виховання школярів:

1. Формування естетичних мотивів праці молодших школярів. На сучасному етапі у структурі праці домінує лише технологічна основа, об'єкти праці розглядаються лише як засіб для закріплення певних знань та умінь, а

їх можливість естетичного розвитку або відсувається на задній план, або взагалі не враховується.

2. Створення позитивного емоційного фону для організації процесу дитячої праці.

Радість від успішно виконаної роботи – це стимул для майбутньої творчості. Коли пережито перший успіх, почуття впевненості у своїх силах і можливостях, тоді вже не страшно, якщо в майбутньому будуть невдачі. Дитина швидше переборе їх, пам'ятаючи про свої досягнення.

3. Розширення спектру ознайомлення учнів з різноманітними техніками, які мають художньо-естетичне значення. Учителі мають підготувати дітей до практичного життя, необхідно знайомити їх з новими технологіями, які широко використовуються в наш час.

4. Створення естетичних умов праці. Ці умови становлять важливий компонент естетики. Сюди відносять гігієнічні вимоги, естетичне ставлення до інструментів, бережливе відношення до матеріалів, культура праці і т.д.

5. Орієнтування результатів праці на естетичні критерії. Врахування естетичних критеріїв дає змогу привчити дітей виготовляти вироби за законами краси.

6. Систематичний підхід до організації загально-виховної роботи з молодшими школярами у єдності її класного та позакласного компонентів [4, с. 87].

Саме така цілісна система дозволяє кожному учневі знайти можливість для розвитку своїх індивідуальних здібностей і нахилів. Це умова формування емоційно-цілісного відношення до світу і здатність реалізувати сформовані погляди і переконання в практичному житті.

Врахування усіх цих умов допоможе творчому педагогу домогтись значних успіхів у розвитку творчих здібностей молодших школярів, естетичного смаку, у вихованні позитивного ставлення до праці.

У результаті проведеної роботи ми виділили два шляхи реалізації взаємозв'язку естетичного і трудового виховання молодших школярів у системі навчально-виховної роботи початкової школи:

1) удосконалення методики проведення уроків праці в початковій школі за рахунок:

- естетизація процесу праці;
- наповнення змісту трудового навчання завданнями, які мають декоративно-прикладний характер;
- орієнтування результатів праці на естетичний критерій;
- врахування художньо-естетичних компонентів розвитку трудової активності дітей;

- урізноманітнення технологій;
- індивідуалізація трудових знань.

2) посилення взаємозв'язків трудового та естетичного виховання молодших школярів у процесі позакласної роботи за рахунок урізноманітнення форм і методів виховної роботи, зокрема:

- бесід (народознавчого, історичного, профорієнтаційного спрямування): «Про що розповів старий бриль», «Коли з'явився одяг», «Вишиваю я узори», «Пригоди маленької соломинки», «Чим цікава професія перукаря» і т.д.;

- екскурсій (в музеї, на виставки, виробництво);

- конкурсів: «Агентствомоделей», «Найкраща зачіска», «Я – Лісовичок», «Всевмійка» і т.д.;

- ігр-подорожей: «По країні майстрів», «Подорож до бабусиної скрині», «Цікава дорога до дитячої іграшки», «По королівству Всевмійок» і т.д.;

- КТС: «Пташина їдальня», «Зелений квітник», «Наше маленьке озерце», «Бабусина хата», «Ляльковий театр», «Магазин м'якої іграшки» і т.д.;

- гуртки: «Фабрика сувенірів», «Майстерня чудових саморобок», «Юні майстри», «Майстерня юних умільців», «Лікарня для книг», «Всім допоможемо» (ремонт одягу), «Майстерня мрій» [3, с. 185].

На наш погляд, прискорення процесу поєднання трудового та естетичного виховання учнів початкової школи залежить від:

- внесення суттєвих змін у програму з трудового навчання;

- забезпечення школи ефективними навчальними посібниками, які б допомагали вчителю у здійсненні інтеграції трудового та естетичного виховання;

- розширення кола наукової та методичної літератури з цього питання;

- збагачення матеріальної бази школи, починаючи з спеціального приміщення, інтер'єру і закінчуючи гарними інструментами і якісними матеріалами;

- впровадження широкого спектру гуртків та секцій з трудового навчання;

- поліпшення фінансового забезпечення системи трудового та естетичного виховання дітей [4, с. 86].

Висновки. Враховуючи передовий педагогічний досвід і результати спеціального дослідження, варто підкреслити, що основна увага в трудовому вихованні на сьогодні в основному звертається на технічну сторону виконання виробу (вирізання, наклеювання), а не на естетичний бік праці. На

жаль, праця і естетика дуже відірвані одна від одної. Тому основне завдання вчителів – зменшити цей бар'єр, навчити дітей виготовляти виріб за законами краси.

Список використаних джерел:

1. Горобець Н. Формування естетичних почуттів у молодших школярів засобами

мистецтва / Н. Горобець // Рідна школа. – 1999. – № 11. – С. 46-49.

2. Данилова О. Трудове навчання як засіб формування естетичного смаку /

О. Данилова // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 2. – С. 11-13.

3. Казьмірчук Н. С. Формування готовності вчителів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти / Н. С. Казьмірчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – 2012. – Вип. 38. – С. 184-187.

4. Казьмірчук Н. С. Формування творчої особистості майбутнього вчителя в процесі навчання у ВНЗ / Н. С. Казьмірчук // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики. – 2012. – Вип. 18. – С. 84-87.